

Η ΜΕΓΑΛΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΟΥ κ. ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗ

Τὸ θέμα καὶ ὁ ἀγορητὴς μίᾳ διαλέξει — τῆς προχθεσινῆς στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία — ζήτησαν καὶ ἐξωντάνεψαν ἕνα ὁλόκληρο κόσμο. Μιά γενεὰ ἀφῆκε τὴν ἀνέμη τῶν ἀναμνήσεών της νὰ γυρίσῃ χρόνια καὶ χρόνια πίσω. Καὶ ἀγκάλιασε ἕνα ὄραμα, μιὰ ἱστορία καὶ μιὰ ψυχὴ. Ὁ ὑψηλὸς λόφος τοῦ Φαναριοῦ μὲ τὴν κόκκινη δεσπόζουσα μορφή της Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς ὑψώθηκε μέσα στὴν σκεψι χιλιάδων ἀνθρώπων, ἄλλων ποὺ ἔζησαν γέννημα καὶ θρέμμα στὴν γραφικὴ Ἐπτάλοφο καὶ ἄλλων ποὺ σὲ παλαιότερες ἐποχὲς εἶχαν συγκεντρωθῆ ἐκεῖ γιὰ νὰ συμπληρώσουν τὶς γυμνασιακὰς τοὺς σπουδὰς. Μιὰ συνάντησις Ἑλλήνων ἀπὸ τὶς πιὸ ἀπομακρυσμένες πόλεις τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἀπὸ τὴ Ρουμανία καὶ ἀπὸ τὸ ἰσπεφές ἀστυ τῶν Ἀθηνῶν ἀκόμη στὴν καλντιριζομένη ἀνηφορίᾳ ποὺ ὠδηγοῦσε ἀπὸ τὸν παραλιακὸ δρόμο τοῦ Κερατείου ὡς τὸ λόφο μὲ τὸν ἐπιβλητικὸ ὄγκο τοῦ μεγάλου σχολείου τοῦ Γένους. Καὶ ἦταν πραγματικὰ μεγάλο τὸ σχολεῖο αὐτὸ καὶ πραγματικὰ σχολεῖο τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Ἡ ζωὴ του καὶ ἡ ἱστορία του ὅσοι καὶ τοῦ ἀλύτρωτου ἑλληνισμοῦ τῆς βασιλίδος. Ἐνα ἐκπαιδευτικὸ φυτώριο ποὺ πρῶτα πρῶτα εἶχε τὴν με γάλη ἑλληνικὴ ψυχὴ. Δὲν ἦταν τὸ πρόγραμμα τοῦ ἡ ἀπλῆ δημιουργία γραμματισμένων καὶ σοφῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μιὰς νεότητος ἑλληνικῆς σφουρηλατημένης ἐπάνω στὸν ἄκμονα τῶν ὠραιότερων καὶ συγκινητικωτέρων ἐθνικῶν παραδόσεων. Ἀληθινὸς φάρος στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων ἡ Σχολὴ αὐτὴ τοῦ Γένους ποὺ ἡ ἀκτινοβολία του ἔφθανε μακριὰ, τόσο μακριὰ, μὲ τοὺς ἀποφοίτους της ποὺ διασκορπισμένοι παντοῦ ὅπου ἔσφυζε ἡ ἑλληνικὴ ζωὴ καὶ ἡ ἑλληνικὴ συνείδησις ἦταν οἱ κράχτες μιᾶς μεγάλης ἐργασίας ποὺ συνετελεῖτο ἐκεῖ στὸν γραφικὸ λόφο τοῦ ἱστορικοῦ Φαναριοῦ. Ἱερεῖς μιᾶς θρησκείας τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς μέσα στὸ πλαίσιο τῆς νομιμότητος οἱ δασκάλοι τοῦ σχολείου αὐτοῦ. Ἱεροφάντες ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς μὲ μεγάλα ἰδανικά ποὺ τὰ ἐμφυσούσαν ζωντανεμένα μαζί μὲ τὴν κλασσικὴ μὀρφωσι καὶ στὶς ψυχὰς τῆς νεότητος ποὺ ἐσφουρηλατεῖτο ἐκεῖ. Αὐτὸ ἦταν στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων τὸ ἴδρυμα ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρῆται καὶ σήμερα μὲ χαμηλωμένο ὅμως τὸ φῶς τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκτινοβολίας του. Ἡ ἀνάμνησις ὅμως τοῦ παρελθόντος του, τῆς ἐργασίας του καὶ τῶν μεγάλων φυσιογνωμιῶν ποὺ ἐπέρσαν ὡς σχολάρχες ρασοφόροι οἱ περισσότεροι καὶ καθηγητὲς, ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἀσβυστη. Καὶ τὸ φῶς τῆς ἀναμνήσεως αὐτῆς ἐξωντάνεψε τὸ προχθεσινὸ θέμα τῆς διαλέξεως. Ὁ ἀγορητὴς, ὁ κ. Τζαννῆς Παπαδόπουλος, ἐφούντωσε μὲ τὸν παλμὸ καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ του τὴν συγκίνησι. Ἐνας ἀπὸ τοὺς τελευταίους καθηγητὲς τοῦ σχολείου τοῦ Γένους, ἰσόθιος σήμερον, καθηγητὴς τῆς βυζαντινολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐνας παλῆος μαθητῆς τοῦ ὁ γράφων τὸν ξαναφέρει μὲ συγκίνησι στὴ μνήμη του κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἐμφανισέως του ἀπὸ τὴν ἔδραν στὴν Πόλι. Εἶχε γυρίσει τότε ἀπὸ τὸ Παρσι ἀπόφοιτος καὶ διδάκτωρ τῆς Σοβόνης. Ἀδελφὸς τῆς μεγάλης Ἑλληνίδας διδασκάλισσας καὶ μεγάλης διηγηματογράφου ποὺ τὴν ἔχασε τόσο γρήγορα ὁ κόσμος τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων, τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου. Ζοῦσε ἀκόμη ἡ ἐκλεκτὴ καὶ μεγάλῃ καὶ τότε ἀδελφῆ του καὶ ὡσὺν νὰ τὸν καθωδηγοῦσε καὶ τὸν ἴδιο στὰ πρῶτα του βήματα ὁ παλμὸς καὶ ἡ φυσιογνωμία ἐκείνης. Ἐνα ἡφαίστειο ἑλληνικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τὸ μᾶθημά του ἀπὸ τὸν πρῶτο χρόνον τῆς διδασκαλίας του. Καθηγητὴς τῶν γαλλικῶν μὰ κατὰ βάθος ἐμψυχωτῆς καὶ δημιουργὸς τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Ἐνας ἱπουρλοτιέρης τῆς ψυχῆς αὐτῆς τῶν νέων. Ἡ φωνὴ του, οἱ κινήσεις του, οἱ ἐκρήξεις του ἀποτελοῦσαν ἕνα σύνολο ἐθνικῆς καμπάνας, ποὺ συνήγειρε τὴν νεότητά του σχολεῖου καὶ τὴν ἔφερε κονητέρα στὰ ὠραία ἰδανικά μὲ τὰ ὅποια ζοῦσε καὶ ὁ ἴδιος καὶ μὲ τὰ ὅποια δὲν ἔπαυσε νὰ ζῆ ὡς σήμερα μὲ ἀπόλυτη πίστι πρὸς αὐτὰ. Καὶ ἀκριβὸς ἡ πίστις του ἐπὶ τὴν ἐξακολουθεῖ νὰ κρατῆ τὸν σεβαστὸ σήμερα καθηγητὴ τῆς βυζαντινολογίας σὲ μιὰ νεανικὴ βαδρότητα ἀκόμη κα. σ' ἕνα ὑπερνεανικὸ κάποτε ἐνθουσιασμὸ ποὺ προσλαμβάνει κάποτε τὴν μορφή μιᾶς μιστρισκῆς συγκινητικῆς ἐκστάσεως. Τὸ τελευταῖο βιβλίον ποὺ μὰ προσέφερε «Ἡ Κρήτη ὑπὸ τοὺς Τζακηνούς», ἀποτελεῖ μιὰ καινούργια ἐνδιαφέρουσα ἔργα του καὶ μιὰ πολυτίμη συμβολὴ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσι μιᾶς ἱστορίας ἀναγομένης στὴν βυζαντινὴ ἐποχὴ καὶ στὰς χρόνους τῆς ἡγεμονίας της. Ἀσχετὰ ὅμως μὲ τὸ ἔργον του ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ διαρκὴ συνείδησι εὐσεβῆς καὶ σοβαρῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας του στὸν κύκλο τῆς εἰδικότητάς του, ὁ προ

χθεσινὸς ἀγορητὴς τῆς διαλέξεως γιὰ τὴ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῆς ἐξωντάνεψε ἐπὶ τὴν μνήμη καὶ τὴν ψυχὴ μας τὸν καθηγητὴ τοῦ Βυζαντινοῦ μὲ τοὺς ἐθνικοὺς παλμούς, τοὺς ἐνθουσιασμούς, τὶς ἐκρήξεις τοῦ πόνου καὶ τῆς χαρὰς του καὶ τὰ ἰδανικά του ποὺ ἦταν ἕνα κράμα ρεαλισμοῦ καὶ ρωμαντικοῦ ἰδεαλισμοῦ. Καὶ θυμόμαστε ἕνα ἀνοιξιαντικὸ δειλὶ στὴν Πόλι σὲ μιὰ τοποθεσίᾳ τοῦ Σταυροδρομίου ἀπὸ τὴν ὁποία τὸ μᾶτι ἀγκάλιαζε τὴν γοητεία τοῦ Κερατείου καὶ τὸ ἀντικρινὸ ὄραμα τῆς Σταμποῦλ μὲ τὰ ἱστορικὰ τζαμιά καὶ μὲ τὴ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῆς στὸ δάθος. Δὲν εἶχε συμπληρωθῆ ἔδδομάδα ἀπὸ τὸν θάνατον τῆς διηγηματογράφου πολυβασανισμένης ἀδελφῆς του. Ἦταν φυσικὸ νὰ τοῦ ἐκδηλώσουμε τὴν συμπάθειά μας. Μὰ ἡ σκέψι τοῦ Τζαννῆ Παπαδοπούλου ἦταν κάπου ἄλλου ἀφωσιωμένη. Μὲ μιὰ ἐκρηξὴ χαρὰς μὲ ἕνα ἀλαγαθὸ θαυμασοῦ μὰς εἰδείξε τὰ χρώματα τοῦ ἡλίου ποὺ συνθέτανε ἀριστοτεχνικοὺς πένσους στοὺς ἀπέναντι λόφους μὲ ἀποχρώσεις ἐπὶ τὸς τὰ νερὰ τοῦ κόλπου καὶ προσέθεσε:

— Ἄ σὺν τέτοια ὦρα ὀραματίζομαι ἕνα μενεξεδένιο κομμάτι τῆς Ἀττικῆς.

Κί ἀφῆκε ἕνα εἶδος γέλιου καὶ λυγμοῦ μοῦλι.

Δὲν τολμήσαμε νὰ διακόψουμε τὸν ρωμαντικὸ καὶ ψυχικὸ ὄπτασμά του. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔνιμε καὶ δικὸς μας.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

